

IDENTIFIKOVANIE EKONOMICKÝCH RIZÍK MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV POMOCOU SOFTVÉROVÉHO NÁSTROJA

Helena Ondrúšková^{*)}

ABSTRAKT

Identifikácia rizík je náročným procesom najmä pre malé a stredné podniky s nedostatočným personálnym aparátom a finančnými zdrojmi. Cieľom článku je identifikovať ekonomické riziká pomocou softvérového nástroja v konkrétnom podniku. Nástroj má slúžiť na identifikovanie a navrhnutie možných stratégií na ich zníženie.

Kľúčové slová:

Ekonomické riziká, malé a stredné podniky, softvérový nástroj, posudzovanie rizík

ABSTRACT

Risk identification is a difficult process, especially for small and medium-sized enterprises with a lack of staff and financial resources. The aim of the paper is to identify the economic risks of using the software tool in selected enterprise. The tool should serve to identify economic risks and propose possible strategies to reduce them.

Key words:

Economical risks, small and medium enterprises, tool of software, economic risk

ÚVOD

Manažment podniku je vedná disciplína zahŕňajúca ďalšie druhy manažmentu ako je manažment rizík. Uvedený druh manažmentu je často zanedbávaný v malých a stredných podnikoch (ďalej len „MSP“). Avšak dôležitosť manažmentu rizík sa ukázala najmä prepuknutím hypotekárnej krízy, kedy viacero MSP zaniklo.

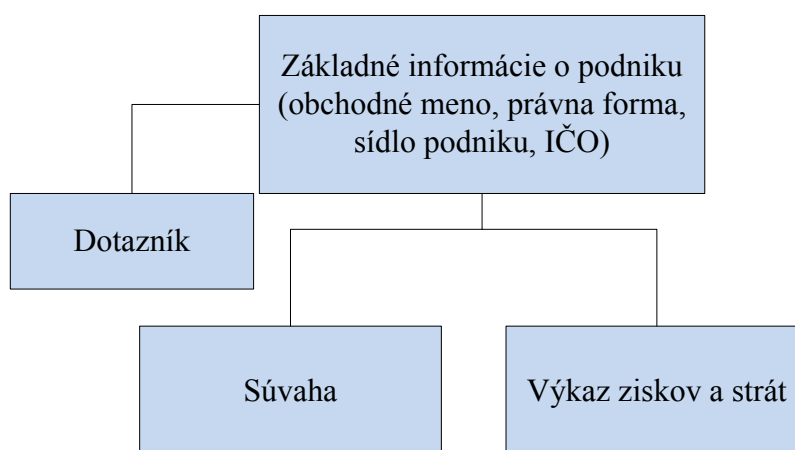
^{*)} Helena Ondrúšková, Ing. Katedra krízového manažmentu, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Žilinská univerzita v Žiline, Ul. 1. mája 32, 010 26 Žilina, 041 513 6715, helena.ondruskova@fbi.uniza.sk

Pre uľahčenie práce s identifikáciou rizík navrhujem použitie softvérového nástroja spracovaného v programe MS Excel, kde podnikateľ vloží súvahu (jednotlivé položky aktív a pasív) a výkaz ziskov a strát.

1 MATERIÁL A METÓDA

Nástroj pracuje s ekonomickými rizikami, ktoré viaceri autorov [1,2,3] chápe v súvislosti s nákladmi podniku, s jednotlivými nákladovými položkami a vyvolanými zmenami. Prikláňam sa k názoru viacerých autorov a v predkladanom príspevku ekonomické riziká plynú z účtovných položiek účtovnej triedy nákladov, z ich štruktúry a pomeru variabilných a fixných položiek. Náklady MSP úzko súvisia s účtovnou evidenciou a vykazovaním výsledku hospodárenia. V rámci predkladaného článku sú identifikované nasledujúce ekonomické riziká - nedostatok vlastného kapitálu, zadlženosť, vykazovanie záporného výsledku hospodárenia, platobná neschopnosť podniku, nízka likvidita a platobná neschopnosť odberateľov.

Podnikatelia v podmienkach SR sú povinní viesť účtovnú evidenciu na základe zákona č. 431/2002 o účtovníctve Z. z. Z uvedeného dôvodu podnikateľ nemusí vytvárať nové podklady pre potreby použitia softvérového nástroja. Prekonávanie podnikových kríz a najmä ich predchádzanie je cieľom každého úspešného podniku. Na predchádzanie vzniku podnikovej krízy je potrebné odhaľovať symptómy a identifikovať riziká. Posudzovanie rizík sa skladá z troch krokov a prvým z nich je identifikácia rizík. Pre zjednodušenie procesu manažmentu rizík a hlavne identifikácie rizík slúži navrhovaný nástroj. Podnikateľ aj s minimálnymi znalosťami a informáciami o manažmente rizík je schopný ho používať. Vstupnými údajmi sú údaje súvahy a výkazu ziskov a strát (viď obrázok 1).

Obrázok 1 Vstupné údaje

Podnikatelia často využívajú kreatívne účtovníctvo pre ovplyvňovanie výsledku hospodárenia. Drozdová definovala kreatívne účtovníctvo ako prístup, ktorý umožňuje účelové skreslenie ekonomického stavu podniku zobrazeného v účtovníctve [5]. Kreatívne účtovníctvo je možné charakterizovať ako proces manipulácie s účtovnými údajmi s cieľom transformovať výkazy účtovníctva do takej podoby, ktorú by mali

mať pri vernom zobrazení skutočnosti a ktorú by si priali tí, ktorí sú za ňu zodpovední. Ku kreatívnemu účtovníctvu patrí uskutočňovanie takých transakcií, ktorých zámerom je vykázat' žiaducu finančnú pozíciu, výkonnosť a peňažné toky podniku [6].

Odpovedať na dotazník je pre každého podnikateľa veľmi jednoduché z dôvodu odpovedí vo forme áno alebo nie. Dotazník obsahuje nasledujúce položky:

- tvorenie rezervy,
- tvorenie opravných položiek,
- rozpustenie rezervy,
- uplatnenie zrýchlenej metódy odpisovania,
- uplatnenie rovnomernej metódy odpisovania,
- splatenie časť vkladov,
- účtovanie zásob s ich skladovaním,
- vytvorenie zásob vlastnou činnosťou,
- vykonanie technického zhodnotenia na dlhodobom majetku,
- poskytovanie prenájmu.

Nástroj po vložení údajov vykoná vertikálnu a horizontálnu analýzu, ex post a ex ante analýzu na základe ktorej sa ďalej identifikujú ekonomické riziká. Podľa Kotuliča sa horizontálna analýza sústreďuje na viacero obsahovo rovnakých údajov a vertikálna analýza vyčísluje podiel jednotlivých položiek na celku (poukazuje na štruktúru a kvalitu) [7]. Okrem horizontálnej a vertikálnej analýze softvér používa aj pomerové ukazovatele.

Ak sú ukazovatele likvidity nízke podnik nie je schopný uhrádzať vlastné záväzky. Ukazovatele rentability vypovedajú o celkovej výnosnosti podniku. Na hodnotenie aktív a ich miery financovania cudzími zdrojmi slúžia ukazovatele zadlženosti [8]. Nástroj pracuje s ďalšími ukazovateľmi ako doba inkasa pohľadávky alebo doba splatnosti záväzkov predstavujúci priemernú dobu získania alebo vyplatenie finančných prostriedkov za faktúru [9]. Čím je ukazovateľ vyšší, tým je vyššie riziko platobnej neschopnosti odberateľov alebo podniku.

Softvérový nástroj funguje prostredníctvom programu MS Excel na niekoľkých hárkoch. Po otvorení programu sa spúšťa prvý hárok so základnými informáciami ako obchodné meno, sídlo podniku a pod. Okrem základných údajov prvý hárok obsahuje dotazník obsahujúci 10 položiek. Do ďalšieho háрку podnikateľ vkladá súvahu a tretí hárok slúži na vloženie výkazu ziskov a strát. Z dôvodu nastavených vzorcov a funkcií, podnikateľ nemusí vedieť ovládať daný program (MS Excel), nakoľko ďalšie operácie program vykonáva automaticky. Výsledkom sú identifikované ekonomické riziká.

Spoľahlivosť výsledku sa určuje na základe vyplneného dotazníka skrývajúceho vybrané potenciálne techniky kreatívneho účtovníctva. Nakoľko podnikatelia využívajú pri spracovaní účtovnej evidencie optimalizáciu a kreatívne účtovníctvo na úpravu výsledku hospodárenia.

2 APLIKÁCIA SOFTVÉROVÉHO NÁSTROJA

Softvérový nástroj identifikácie ekonomických rizík v malých a stredných podnikoch som aplikovala na konkrétny MSP s predmetom podnikania obchod. Z dôvodu citlivých údajov nebudem uvádzať obchodné meno podniku. Podnikateľ mi poskytol údaje v období piatich rokov (2009-2013).

Výstupom nástroja sú identifikované ekonomické riziká a možné stratégie na zníženie ekonomických rizík. Jednotlivé výsledné hodnoty nástroj vyhodnotí z hľadiska akceptovateľnosti, tzn. akceptovateľné, akceptovateľné po kontrole, neakceptovateľné. V tomto prípade neurčujem akceptovateľnosť rizík, ale akceptovateľnosť výsledku v zmysle identifikácie ekonomických rizík. Akceptovateľnosť výsledkov sa označí farebne spolu so slovným vyjadrením (viď obrázok 2). V prípade ak je výsledok označený ako akceptovateľný, ďalej sa s ním nepracuje.

	2009	2010	2011	2012	2013
Kvóta vlastného kapitálu	23,05%	21,86%	22,71%	25,98%	29,25%
	akceptovateľné	akceptovateľné	akceptovateľné	akceptovateľné	akceptovateľné
Doba splácania dlhu z CF	29,971	16,050	11,371	10,447	6,201
	neakceptovateľné	neakceptovateľné	akceptovateľné	akceptovateľné	akceptovateľné
CF v tržbách	2,97%	5,10%	6,47%	5,73%	8,40%
	akceptovateľné po kontrole	akceptovateľné	akceptovateľné	akceptovateľné	akceptovateľné
ROA	-4,33%	-1,45%	2,24%	2,40%	3,23%
	neakceptovateľné	neakceptovateľné	akceptovateľné po kontrole	akceptovateľné po kontrole	akceptovateľné po kontrole

Hodnoty

Obrázok 2 Znárodnenie akceptovateľnosti vybraných výsledkov

Ak je výsledok označený ako neakceptovateľný, prípadne akceptovateľný po kontrole je daný výsledok v ďalšom hárku pretransformovaný na identifikované ekonomické riziko. Identifikované riziká vybraného podniku sú uvedené na obrázku 3.

Výstup nástroja je identifikácia ekonomických rizík a zobrazením možných návrhov ich riešenia. Podnikateľ po vyplnení dotazníka, ktorý je založený na báze dobrovoľnosti zistí nakoľko sú identifikované riziká spoľahlivé.

Vo vybranom podniku bolo identifikované riziko zadlženosť v prvých dvoch rokoch sledovaného obdobia. Počas celého sledovaného obdobia piatich rokov boli identifikované riziká ako riziko vykázania záporného výsledku hospodárenia (strata), platobná neschopnosť podniku a platobná neschopnosť odberateľov.

2009	2010	2011	2012	2013
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
Zadlženosť	Zadlženosť	-	-	-
Platobná neschopnosť	-	-	-	-
Riziko záporného výsledku hospodárenia	Riziko záporného výsledku hospodárenia	Riziko záporného výsledku hospodárenia	Riziko záporného výsledku hospodárenia	Riziko záporného výsledku hospodárenia
Platobná neschopnosť odberateľov	Platobná neschopnosť odberateľov	Platobná neschopnosť odberateľov	Platobná neschopnosť odberateľov	Platobná neschopnosť odberateľov
Platobná neschopnosť	Platobná neschopnosť	Platobná neschopnosť	Platobná neschopnosť	Platobná neschopnosť
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-

Obrázok 3 Identifikované ekonomické riziká posudzovaného podniku

Spoľahlivosť výsledkov nástroja je určená na základe vyššie spomínaného dotazníka a v prípade vybraného podniku je spoľahlivosť v intervale od 0,93 do 0,96 (obrázok 4).

	2009	2010	2011	2012	2013
Odchýlka	0,04	0,06	0,05	0,07	0,06
Spoľahlivosť	0,96	0,94	0,95	0,93	0,94

Obrázok 4 Znáznornenie spoľahlivosti a odchýlky výstupu nástroja vo vybranom podniku

V prípade platobnej neschopnosti odberateľov navrhujem podnikateľovi overenie každého (najmä nového) obchodného partnera. Na informačnom portály finančnej správy sa overí platnosť DIČ a DIČ DPH v rámci celej EÚ. Na overenie odberateľa môže podnikateľ skontrolovať aj zoznam dlžníkov v Sociálnej poisťovni. Riziko platobnej neschopnosti odberateľov ovplyvňuje portfólio zákazníkov. Nielen ich počet, ale hlavne podiel zákazníka na celkových objednávkach. Teda ak bude s platbou meškať odberateľ s 5% podiel objednávok je to menej závažné ako odberateľ s väčšinovým podiel objednávok.

Stratégie na znižovanie rizika vykázania záporného výsledku hospodárenia sú vytvoriť finančnú rezervu, požiadať o krátkodobý (príp. strednodobý) úver, zabrániť plytvaniu (metóda 5S, merchandising), zvýšiť príjmy (rozšírením ponúkaného portfólia, znížením cien).

V období rastu podniku a dosahovania zisku je vhodné vytvoriť si finančnú rezervu. Rezerva slúži na prekonanie nepriaznivého obdobia a zabezpečenia plynulosti podnikateľskej činnosti (platenie svojich záväzkov a zabránenie vzniku platobnej neschopnosti podniku). Ak podnikateľ nemá dostatok finančných prostriedkov môže požiadať o krátkodobý, prípadne strednodobý úver, ktorý mu pomôže prekonať náročnejšie obdobie. Dosahovanie straty môže mať rôzne príčiny, ak však podnikateľ má nadmerné náklady je potrebné zabrániť plytvaniu a zvýšiť príjmy. Zabrániť plytvaniu je možné okrem známej metódy 5S a využitím stratégií ohľadom rozmiestňovania tovarov. Jedna z uvedených stratégií je merchandising ako

organizovanie a prezentovanie tovaru prostredníctvom priameho marketingu. Žiačiková vo svojom článku prezentovala definíciu merchandisingu ako správny tovar na správnom mieste v správnom čase a uložený správnym spôsobom [10]. Zvýšenie príjmov je možné dosiahnuť rozšírením ponúkaného portfólia alebo znížením cien. Ceny sa dajú znížiť napr. znížením obchodnej marže. Avšak ja by som skôr navrhla podniku vytvoriť strategickú alianciu, partnerstvo s vybraným užitočným dodávateľom.

ZÁVER

Podnikateľ je schopný identifikovať ekonomické riziká pomocou navrhovaného softvérového nástroja na základe nástrojom vykonanej finančnej analýzy po vložení vstupných údajov. Identifikáciou ekonomických rizík však riadenie rizík nekončí. Je potrebné vykonať analýzu a hodnotenie. Problémom určenia miery zisteného rizika je subjektivita. Riziká by sa mali posudzovať na základe viacerých kritérií ako pravdepodobnosť vzniku rizika, dôsledok podnikovej krízy, časové odhalenie rizika, časové trvanie a pod. Kritéria by mali mať váhu, ktorú je možno vyčísliť pomocou Sattyho metódy a iných metód. Po určení váhy kritérií môže byť určená miera rizika pomocou metód ako expertné hodnotenie, multikriteriálne hodnotenie a pod.

Navrhovaný softvérový nástroj bol aplikovaný na MSP podnikajúci v obchode. Identifikácia ekonomických rizík bola na základe vstupných údajov v období od 2009 po rok 2013. Nástroj identifikoval štyri riziká a to zadlženosť, riziko vykázania záporného výsledku hospodárenia (strata), platobná neschopnosť podniku a platobná neschopnosť odberateľov. Na uvedené riziká navrhujem podnikateľovi stratégie na ich zníženie uvedené v predchádzajúcej kapitole.

PodĎakovanie

Príspevok bol publikovaný v rámci riešenia vedeckej úlohy IGP 2015 11- „Špecifiká a riziká podnikateľskej činnosti MSP“

LITERATÚRA

- [1] FOTR, J. – HNILICA, J., 2014. *Aplikovaná analýza rizika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5104-7.
- [2] MIKUŠOVÁ, M., 2014. *Krizový management pro malé a střední podniky*. Bratislava: Wolters Kluwer. 2014. ISBN 978-80-8168-106-6.
- [3] VEBER, J. a kol., 2011. *Management Základy moderní manažérské přístupy výkonnost a prosperita*. Praha: Management press, 2011. ISBN 978-80-7261-200-0.
- [4] Zákon č. 431/2002 o účtovníctve Z. z.

- [5] DROZDOVÁ, A. , 2010. *Možnosti využitia kreatívneho účtovníctva pri prezentácii položiek účtovnej závierky podniku*. In *Finančný manažér*. ISSN 1335-5813, 2010, č. 3. s. 91-99.
- [6] MIHALÍKOVÁ, E., 2013. *Kreatívne účtovníctvo. Ako účtovať*. Online. Dostupné na: <http://www.ako-uctovat.sk/clanok.php?t=Kreativne-uctovnictvo&idc=113>
- [7] KOTULIČ, R. 2010. *Vybrané metodické prístupy merania súvahových položiek vo finančnom manažmente* [online]. Prešov [cit. 2016-04-04]. Dostupné na internete: http://www.pulib.sk/elpub2/FM/Kotulic10/pdf_doc/15.pdf.
- [8] ČULKOVÁ, K. - GONOS, J., 2013. *Hodnotenie výkonnosti podniku metódou ekonomickej pridanej hodnoty*. In: *Acta Oeconomica Universitatis Selye*. ISSN 1338-6581. Roč. 2, č. 1 (2013), s. 49-56.
- [9] RUDOLSKÝ, J., 2016. *Články o analýze*. [online]. Finančná analýza podniku [cit. 2016-04-05] Dostupné na: <http://www.fap.sk/FINANCNA-ANALYZA.htm>
- [10] ŽIAČIKOVÁ, B., 1998. *Merchandising je správny tovar na správnom mieste v správnom čase uložený správnym spôsobom*. [online]. Trend [cit. 2016-04-08] Dostupné na: <http://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-/cislo-Máj/merchandising-je-spravny-tovar-na-spravnom-mieste-v-spravnom-case-a-ulozeny-spravnym-sposobom.html>